

EMLÉKHELYEK

Apródok nyomában

Drégely vára és hősei

Rövid történelmi visszatekintés

Drégely váráról sokat olvashatunk történelmünk lapjain, szépirodalmi alkotásokban. Történelmünk, szellemi kultúránk egyik kiemelkedő, fényes csúcsa bújik meg a Börzsöny erdői között. A vár történetét, az ostromhoz kapcsolódó eseményeket számos költőnk énekelte meg, s neves írók, helytörténészek keltették életre alkotásaikban. Vitézségből példát adó hősről, Szondi Györgyről balladák, legendák, mondák is szólnak.

Drégely vára a nemzeti örökség része, történelmi emlékhely, mely a hősi helytállásról, a hazaszeregettről üzen az idelátogató kései unokáknak sok-sok évtized óta.

Nógrád várának 1544. évi eleste után már csak Drégely, e sziklacsúcson álló parányi váracska állt őrt a gazdag bányavárosokhoz vezető út ipoly-völgyi bejáratánál.

Drégelyvár a középkorban (A Pazirik Kft. által készített rekonstrukciós rajz)

1552 nyarán megindul az oszmán sereg, hogy uralma alá hajtsa e régen áhított területszempontokat. Július 6-án megérkezik és letelepszik a várhoz közeli ún. *Tábortetőre*. Az akkori világ legjobban felszerelt, és a várostromhoz különösen értő 12 000 harcosával még aznap körbezárja a várat, elfoglalja a védhetetlenül gyenge külső várat. A kicsiny sziklavárba szorítja Szondit, aki 146 hiányos fegyverzetű védőjével áll a többszörös túlerővel szemben.

Július 7-én megkezdődik, 8-án folytatódik az ágyúzás, a falak lerombolása. Leomlik a kaputorony, a szétlőtt falak már alig nyújtanak védelmet. A védők – jelentős veszteségeket okozva az ostromlóknak – újból és újból visszaverik a támadásokat.

Közben persze egyre fogynak...

Tudják, hogy jön a vég, hiszen harchoz értő katonák, de helytállnak, mert számukra az életüknél is fontosabb a haza, a példamutató katonabecsület. Szondi nemet mond Mártonnak, az orosz papnak, aki a várvédők szabad elvonulását ígérő török üzenetet hozta. 1552. július 9. Már csak pár, több sebből vérző védő áll a falmaradványokra rohanó túlerővel szemben. Szondi maga is megsebesül, féltérde hullva küzd tovább, majd elesik. Katonáit a török mind egy szálíg felkoncolja. (Egy pár ezer fős királyi sereg a Drégelyvártól alig pár órányira Léva környékén táborozik, de nem sietnek Szondiék segítségére. Csak imádkoznak, és a környező hegycsúcsokon segélyt ígérő tűzjeleket gyűjtanak.) Még Alit, a kegyetlen hódítót is megindítja Szondi és vitézeinek hősiessége, s katonai tisztességgel temetteti el elesett ellenfelét.

A vár nem épül fel többé, a romos építményben csak kis létszámú őrség állomásozik. 1575-ben a török a község temploma körül 2000 lovas is befogadó erős palánkvárat épít. Ettől a sziklavár jelentősége tovább csökken. 1593-ban Pálffy generális ugyan visszafoglalja a töröktől, de érdemi történelme gyakorlatilag véget ér...

Az ezt követő századokban leginkább a költők tartják fenn a dicső Szondi emlékeket. Tinódi Lantos Sebastyén közvetlen az ostrom után jár a helyszínen és éneklí meg a történeket. A későbbi időkben Kölcsey, Czuczor dicsóító verseit ismerjük, majd Arany János írt gyönyörű balladát *Szondi két apródja* címen.

1875-ben Simor János Esztergomi bíbornok érsek a drégelyi hős emlékére megépítteti a Szondi-kápolnát, amely az 1960-as években a területen végzett katonai gyakorlatok során megsemmisült.

A romhalmazzá lótt várból az ostrom, a helyreállítás hiánya, a több évszázados magárahagyatottság okán az 1980-as évekre csak bozóttengerbe rejtett pár faltöredék maradt.

A vár állagmegóvó helyreállítása, a Drégelyvár Alapítvány tevékenysége

A Szondi-kultusz az 1980-as évek végén erősödik fel ismét.

Valamit tenni kell!

A természetvédelem állt a törekvések élére. Valóra váltak az óhajok, a szándékok tetté erősödtek, az első kövek visszafalazásával megkezdődött a rom érdemi helyreállítása. 1991-ben jött létre a *Drégelyvár Alapítvány*, amely azóta folyamatosan és látható eredménnyel szervezi, irányítja, végzi a helyreállítási munkákat.

A vár helyreállítása során a falak építése – kényszerből – bizony középkori körülmények között folyik. Itt nincs áram, nincs szállítószalag, betonkeverő, sem daru. Itt az esetenként sok száz tonnányi építőanyag 15–20 kézen át adogatva jut fel a 20–30 méter magasan lévő beépítés helyére.

Ma már tudjuk, hogy még igen hosszú feltárási, építési munka vár ránk a jövőben. Talán soha nem jutunk el azok végleges befejezéséig, annak ellenére, hogy nem is gondolunk az eredeti vár teljes visszaépítésére. Csak kibontani, kijavítani, legalább mellvédmagasságig visszaépíteni a falakat, láttatni a valamikori kontúrokat.

A várat – az Alapítvány *Alapító Okiratában* megfogalmazott céljainknak megfelelően – a hősök sír-emlékét jelentő, történelmi értékű kegyeleti helyként szeretnénk fenntartani. Szeretnénk, ha a már említett költők versei által egyben irodalomtörténeti helyé is válna.

Szerénytelenség nélkül állítható, hogy a helyreállítás alapítványunkhoz köthető eddigi eredményei talán évszázadnál is hosszabb időre biztosítja Szondi és hős vitézei emlékhelyének fennmaradását. Ugyanakkor a csak szondázó régészeti feltárások bizonyossá tették, hogy az eddig érintetteken túl úgy a belső, mint a külső várban még jelentős falrészek vannak az omladék takarásában. S úgy tűnik, hogy ehhez – a jelenlegi körülmények között, azaz kellő támogatás híján – kevés az alapítvány ereje...

Szeretnénk minél több embert bevonni a helyreállítás munkájába, hogy Drégelyvár megmentése minél inkább nemzeti üggyé váljon. Szeretnénk, ha azt magáénak érezve csekély áldozatvállalással – legalább egy kő jelképes visszafalazásához szükséges szerény összegű támogatással – honfitársaink mind-egyike részesévé válna e munkának. Ezért bocsátottuk ki az ún. *kőjegyet*.

A Drégelyvár – történelmi értékei miatt méltán – honfitársaink hazafias érzelmének középpontjában áll. A csodálatos természeti környezetben álló vár minden időben a Börzsöny térségében élők, és a távolabbról idelátogatók közkedvelt kirándulási célpontja volt.

Ugyanakkor szerénytelenség nélkül állítható, hogy az alapítvány tevékenysége, a helyreállítási munkák végzése, a vár kibontása, környékének rendbetétele látogatottságának ugrásszerű növekedését eredményezte. Erről ugyan nincsenek hitelt érdemlő adataink, de kétségtelen, hogy szinte már évek óta nincs olyan nap, hogy ott ne találkoznánk magányosan, vagy kisebb-nagyobb csoportokban érkező lá-

tothatókkal. A spontán érkezők mellett ma már jelentős azok száma is, kik a várat – esetenként 2–300 főt is elérő szervezett túra keretében – célként vagy érintett pontként keresik fel.

A várral kapcsolatos látogatói vélemények, észrevételek, javaslatok ismeretére 2006 nyarán egy kis ládikában elhelyeztük az azóta szükségszerűen cserélgetett *Látogatók könyvét*. E könyvecske élő kapcsolatot hozott létre a helyreállítást végző alapítvány és a várat felkereső honfitársaink között, miután abban esetenként üzeneteket helyezhetünk el, másrészt azon keresztül üzeneteket kaphatunk.

Azt ugyan nem tudjuk, hogy a látogatók milyen aránya tesz bejegyzéseket, de azok a történelmi múlt felelevenítését, a hazaszeretet megnyilvánulását, a hely szelleme adta mély áhítatot tükrözik. Drégelyvár – történelmi múltjának, természeti környezetének és a térségben működő szervezetek egyre inkább példaértékűvé váló együttműködésének köszönhetően – napjainkra a térség legfontosabb látogatósi programjává, bemutató helyévé vált. Becsléseink szerint évente kb. 13–15 ezer látogatója van a várnak.

E folyamatban meghatározó szerepe van a Drégelyvár Alapítványnak, melynek 25 éves munkája kellett ahhoz, hogy a vár méltóbb legyen Szondi és vitézei emlékéhez, egyáltalán alkalmassá váljon látogatásra, megemlékező rendezvények megtartására.

Az alapítvány az alapfeladatául vállalt helyreállító tevékenysége mellett jelentős szerepet vállal a várral kapcsolatos kulturális rendezvények szervezésében, a várhoz érkező látogatók tájékoztatásában, a történelmi múlt felidézésében, és általában a Szondi-kultusz fenntartásában, erősítésében, kiterjesztésében. Minden év júliusában szervezzük meg a Szondi várjátékokat Drégely váránál és a vár alatti Sáferkúti tiszton. (Íjászok, bajvivók, zászlóforgatók, viselet- és fegyverbemutató, korabeli kézművesség, igazi középkori forgatag várja ekkor a látogatókat.)

A térség lokálpatriótái, a drégelypalánki önkormányzat, a település lakói, a természetvédelem, s nem utolsósorban a Drégelyvár Alapítvány, illetve a várat kezelő szervezet példamutató együttműködésének köszönhetően az elmúlt két és fél évtized alatt támogatásokból, adományokból, elnyert pályázatokból fő kontúrjaiban bő mellvédmagasságig, mintegy 1500 m³ fal került visszaépítésre és az omladék takarásában lévő visszaépítésre. Ugyanakkor az omladék mögötti falrészek kibontása, láttatása sok izgalmas kérdésre adna feleletet.

Egy rendkívül nehéz korban e hősök tettei tartották fenn hazánkat és védelmezték egyben az egész keresztény nyugatot az oszmán birodalom terjeszkedési törekvéseivel szemben. Ezért szeretnénk, ha a távolabbról érkezőket is megérintené a hely szelleme. Itt csupán csend van, béke és áhítat. S ezek mellett gyönyörű kilátás a Börzsöny csúcsaira és a kanyargós Ipoly-völgy szelíd lankái felé.

Drégely várához tett látogatása során a drégelypalánki Szondi Kiállítótér és Turisztikai Központban 200 Ft-os, 500 Ft-os vagy 1000 Ft-os *kőjegy*, valamint a *Látogatók könyvének* megvásárlásával Ön is elősegítheti vármegmentő munkánkat. (A *kőjegy* legkisebb, 200 Ft-os címlete egy kétökönyi, 500 Ft-os címlete egy közepes, míg az 1000 Ft-os címlete már egy tekintélyesebb kő visszafalazásának költségét biztosítja.)

Szeretnénk a várat továbbépíteni, hogy méltóbban tisztelgessünk Szondi György várkapitány és hősi halált halt vitézének emléke előtt.

Ismerjék meg Önök is történelmi nevezetességünket, gyönyörködjenek vadregényes természeti látványainkban. Drégelyvárhoz tett látogatásaik során nézzenek be a Szondi Kiállítótér és Turisztikai Központba is.

A Szondi Kiállítótér és Turisztikai Központ

A szép és hangulatos központ 2015. szeptember 1-jétől működik Drégelypalánkon.

Kialakítottunk egy 10 állomásból álló kulturális tanösvényt, mely bemutatja a helyi történelmet, hagyományokat és egész napos, vagy akár többnapos elfoglaltságot nyújt az idelátogatók számára szezontól függetlenül. A kiállítótér és központ megnyitásával az volt a drégelypalánki önkormányzat célja, hogy betekintést nyújtson az érdeklődőknek Drégely és Palánkvár életébe a megnyitott kiállítás által. Ugyanakkor a hozzánk érkezők ne csak Drégely várában és az erdei túrákon töltsenek időt, hanem Drégelypalánk község meglátogatása is szerepet kapjon úti céljaik között, fő vonzó tényezőként a központ meglátogatásával. Sokszínű programkínálatával tartalmas időtöltést jelent minden korosztály számára a megnyitott komplexum.

A Szondi Kiállítótér és Turisztikai Központ részei az alábbiak.

Régészeti leletek tára: Drégely és Palánk várából előkerült leletek gyűjteménye, tárlatvezetéssel.

Irodalomtörténeti kiállítás: a Szondi-kultusz irodalmi feldolgozása tablókön, tárlókban, könyvekben.

Tájszoba: drégelypalánki tisztaaszoba berendezési tárgyainak és a helyi viseletnek a bemutatása.

Fogadótér és Információs Pult: a turisták itt kapnak információt és tájékoztatást a környékbeli látnivalókról, szállás-, étkezési és programlehetőségekről.

Pajta: régi, hagyományos munkákhoz, a mezőgazdasághoz kapcsolódó eszközök bemutatása.

XVI. századi működő ágyú.

Pince: régi borászati eszközök, felszerelések bemutatása.

Helyi termékes sarok: a helyben megtalálható termékek (lekvár, szörp, méz, különböző kézműves termékek), valamint ajándéktárgyak, képeslapok, könyvek, kiadványok árusítása.

Büfé.

Szabadtéri kemence: hagyományos palóc kemencés, elsősorban burgonyás ételek szabadtéri sütése, látványsütés.

Igazi élmény a Szondi-filmek vetítése a központban. A *Szondi legendája* című történelmi film Szondi és a törökök harcáról szól, jól bemutatva az akkori harci eszközöket, harcmodort és stratégiát, a magyar csapat hazafiasságát és bátorságát, valamint Szondi dicső halálát. A *Szent sírhely* című film a vár történetét mondja el. Megmutatja, hogy az 1200-as években hogyan építették fel a várat, valamint az évek során hogyan változott, alakult a szerkezete.

Az év minden napján nyitva tartunk! Szeretettel várjuk a látogatókat!

Elérhetőség: Szondi Kiállítótér és Turisztikai Központ; 2646 Drégelypalánk, Fő út 7.; www.dregelyvara.hu, dregelyvara@gmail.com; tel.: 06-35-567-070, 06-30-514-0334.

Pásztor Ildikó–Teszári Károly

*A Szondi Kiállítótér és Turisztikai Központ
(Pásztor Ildikó felvétele)*

A szarvasi Mini Magyarország Makettpark a történelmi Magyarország közepén

Szarvason egész Magyarország

A Szarvasi Arborétumban található Mini Magyarország makettpark Európa legújabb makettparkjaként 2013. április 10-én nyílt meg a város történetének egyik legnagyobb magánberuházásaként. A szarvasi Mini Magyarország létrehozását a klagenfurti Minimundus ihlette. A hazánk legnagyobb arborétumában, a Kárpát-medence és a történelmi Magyarország mértani középpontjában lévő makettparkban – a mostanra megvalósult fejlesztéseknek köszönhetően – hazánk és Erdély történelmét, hagyományait, építészeti nevezetességeit mutatják be. A rendkívül részletgazdag makettek készítése, valamint a park kialakítása közel 9 hónapon át zajlott közel 20 szakember – köztük elismert képzőművészek – és több mint 50 kivitelező munkás közreműködésével. A speciális technológiai kivitelezésnek köszönhetően a kicsinyített épületek a zord időjárási körülményekkel szemben is ellenállóak. A Mini Magyarország makettpark szervesen illeszkedik az arborétum közegébe: a tervezés és a kialakítás során az akadálymentesítést, a fenntarthatóságot és a környezettudatosságot egyaránt szem előtt tartották, a növénytelepítési munkákat is célzottan az arborétum élővilágával hangolták össze. A makettpark folyamatos fejlesztéseinek és a világszínvonalú miniatűr épületeinek köszönhetően történetének harmadik évében a látogatók száma elérte az évi százezer főt. A szarvasi makettpark 2016-ban felvidéki nevezetességekkel is bővül.